

Přednáška č. 1:

**Úvod do problematiky - co je
politologie, předmět,
přístupy, současný stav
disciplíny**

Význam pojmu politiky

- Neslušnost, klamání manipulace?
- Vykonávání moci, uplatňování autority, rozdělování zdrojů?
- Umění vládnout? Věci veřejné?
- Heywood: „vytváření, ochrana, a měnění obecných společenských pravidel“

Pojem politologie

- Neujasněná **terminologie** (nejen) v češtině:
věda o politice - politologie – politická věda - politické vědy
- **Politologie** - „**polis**“ (obec či řecký městský stát) + „**logos**“ (rozum, slovo) ALE správně: „**politikos**“ (občanský, ústavní, veřejný) + „**logos**“ NEBO „**epistéme politiké**“ (znalost či věda o veřejných věcech – Aristotelés)
- Zahraničí: *political science, la science politique, Politikwissenschaft*

Vznik a rozvoj politologie

- Dlouhá tradice **politického myšlení** – kořeny sahající do antiky („stará disciplína“) – Platón, Aristotelés
- August Comte (1. polovina 19. století) – program **pozitivizace** společenských věd (*viz **pozitivismus***);
- Počátek rozvoje politické vědy ve smyslu moderních sociálních věd („mladá disciplína“) – **empiricko-analytický** směr bádání – poslední dvě století
- 1857: 1. katedra PV (Kolumbijská univerzita)
- Dodnes těžiště výzkumu v USA

Vznik a rozvoj politologie

- Ve své současné podobě souvisí s rozvojem **moderní společnosti**
- Průmyslová revoluce
- Centralizace moci v národních státech
- Rozvoj moderní společnosti
- Vstup širšího obyvatelstva do politiky
- Řízený konflikt ve společnosti

Politologie a ostatní spol. vědy

- **Filosofie** – Platón: hledání předpokladů pro dobrý politický řád; Aristoteles: královská věda; Machiavelli, Hobbes, Rousseau, Hegel, Marx, Tocqueville, Weber
- **Sociologie** – politická sociologie, teorie elit, sociologie organizace, politická socializace, sociální hnutí
- **Právo** – souvislost s politickou filosofií, státovědou; Bodin– 1. použití pojmu politická věda (1576)
- **Ekonomie** – politická ekonomie; otázka prvotnosti ekonomiky/politiky, re-distribuce, vztah státu a trhu
- **Historie**
- **Psychologie** – politický marketing, politické chování
- Obecně je možné politologii chápat jako *interdisciplinární* vědu (tj. využívá i poznatků ostatních oborů)

Teoretické přístupy v politické vědě

- **Normativně-ontologický** (kořeny tohoto přístupu již v antice) – jde o nalezení správných objektivně existujících měřítek fungování politické obce/společenského řádu
- **Kriticko-dialektický/neo-marxistický** – mj. Frankfurtská škola (od poloviny 60-tých let 20. st. - nejde „jen“ o analýzu, ale především o kritiku současného stavu)
- **Empiricko-analytický** - analýza empiricky pozorovatelných fenoménů, snaha o odlišení faktů a hodnot (ale: data, skryté hodnoty, mýtus neutrality)

Ukázka I.

Většina vysvětlení toho, proč se lidé účastní voleb, využívá charakteristiky sociodemografické a postoje (například vzdělání, příjem, sociální status, věk či stranická identifikace) nebo institucionální (například volební systém a pravidla hlasování, důležitost volené komory a formát stranického systému). Kdyby neplatila jiná vysvětlení volební účasti, měla by být v jedné zemi volební účast do stejného zastupitelského orgánu přibližně stejná, neboť struktura voličů se mění velmi pomalu a změna politických institucí je tak viditelná změna, že její efekt lze snadno kontrolovat. Podle dlouhodobých výzkumů je účast v po sobě následujících volbách v jedné zemi relativně stabilní [Franklin 2004], průměrná změna je pět procentních bodů a dokonce pouze tři procentní body v etablovaných demokraciích [Blais 2007: 622]. Výrazný pokles či nárůst volební účasti by měl proto výzkumníky upozornit nejen na důležité změny ve společnosti a politice, ale též na to, že musí existovat i jiná vysvětlení volební účasti, především ta vysvětlení, která berou v potaz motivace jedinců *v závislosti* na proměně kontextu voleb.

Ukázka II.

Změna – toť zajisté nalezneme, že to je něco nejnebezpečnějšího ve všech věcech kromě ve věcech zlých, ve všelikém počasí, ve větrech, ve vyživování těl, ve způsobech duší, zkrátka ve všem bez výjimky kromě, jak jsem právě řekl, ve věcech zlých. Kdybychom přihlédli k tělům, vidíme, že si zvykají všelikým pokrmům a také všelikým nápojům i pracím, a třebaže jim jsou od nich zprvu způsobeny poruchy, potom časem z nich samých vytvoří maso jim příbuzné, a když se spřátelí a seznámí s veškerým tímto způsobem života a když si mu zvyknou, jsou v nejlepším stavu, co se týče libosti i zdraví. A jestliže je někdy člověk přinucen měnit a přecházet zase ke kterémukoli z doporučovaných způsobů života, zpočátku zakusí poruchy nemocemi a jen stěží se konečně zotaví, když si opět zvykne té výživě; a totéž, jak třeba soudit, se děje i s myšlenkovými stavy lidí a spolu s ústrojím duší. Neboť jestliže jsou lidé vychováni v jistých zákonech a ty nějakým božím štěstím zůstanou na dlouhé a mnohé časy bez pohnutí, takže nikdo nepamatuje ani neslychá, že by tomu bylo bývalo někdy jinak, než jak se to má nyní, každý je s celou duší ctí a bojí se hýbati něčím z poměrů v té době vládnoucích. Proto má zákonodárce nějak vymyslet prostředek, jakým způsobem toho bude obec nabývat.

Ukázka III.

Zvěcnělost metody, její vrozená snaha fixovat skutkovou podstatu, se přenáší na její předměty, totiž na právě zjištěnou subjektivní skutkovou podstatu, jako kdyby šlo o věci samy o sobě, nikoli o zvěcnění. Metodě hrozí jak to, že z fetišizuje svůj předmět, tak i to, že se sama zvrhne ve fetiš. Ne nadarmo — a vzhledem k logice vědeckých postupů, o nichž pojednáváme, veškerým právem — převažují v diskusích o empirickém sociálním výzkumu metodologické otázky nad obsahovými. Na místě kvality zkoumaných předmětů mnohde nastupuje jako kritérium objektivita výsledků, jež jsou zjištěny určitou metodou; v běžné empirické praxi řídí se výběr předmětů výzkumu a směr zkoumání ne-li podle prakticko-administrativních požadavků, tak rozhodně podle metod, které jsou k dispozici a mohou být případně dále rozvíjeny, než podle důležitosti toho, co je zkoumáno. Z toho vyplývá nesporná irelevantnost tak mnoha empirických studií.

Ukázka IV.

Identifikace podstaty tohoto přibližně čtyřletého období, obecně nazývaného jako perestrojka⁹ (s navazujícím pojmem glasnost)¹⁰, představuje první z klíčů transformační analýzy post-sovětského Ruska. Navzdory oprávněné poznámce, že cílem perestrojkových reforem nebyla distance od komunistické praxe, nýbrž nerealistická vize opětovného oživení (údajně) prapůvodních ideových pramenů bolševismu a nalezení nových legitimačních zdrojů sovětské moci, zůstává skutečností, že M. Gorbačov svými „reformami“ neresuscitoval komunismus, nýbrž naopak otevřel prostor k nastartování procesu s netušenými konsekvencemi, včetně rozkladu státního celku, v jehož čele stál. V tomto

Zásady vědeckého přístupu

- Politologie jako moderní sociální věda
- Podmínka objektivity a hodnotové neutrality (*viz* tzv. pozitivistická tradice, nehodnotící princip v sociologii)
- Poskytne co nejrozsáhlejší a systematické poznání a vysvětlení politických jevů a událostí
- Důraz na odklon od normativnosti a spekulativnosti směrem k empiricko-analytický přístupům

Pojem politiky

- **Normativně-ontologický** – politické jednání orientované na hodnoty a účely
- **Realistický** – politické jednání je faktickým problémem identickým s fenoménem moci
- **Marxistický** – politické jednání jako odvozené od socio-ekonomických vztahů
- **Sociálně-vědní** – politické jednání jako pozorovatelný/měřitelný fenomén
- **Konfliktualistický** – politické jednání lze odvodit z rozlišení přítel/nepřítel

Exkurz: Carl Schmitt

- **Konfliktualistický pojem politiky**– politické jednání lze odvodit z rozlišení přítel/nepřítel
- Politické vs. státní (ale: stát v oblasti politického dominuje)
- Politika vs. morálka, estetika, ekonomika
- **Politično** spočívá v chování určeném reálnou možností boje, v rozlišení protivníka/nepřítele
- **Nepřítel** – Individuální vs. Kolektivní? Permanentní vs. Dočasný?
- Nepřítel = (potenciálně) bojující celek lidí
- **Válka** – není cílem, účelem ani obsahem politiky
- Válka překračující hranice politična – degradace protivníka

Hlavní disciplíny politologie I.

1. **Politická teorie, polit. filosofie** – dějiny polit. myšlení
2. **Politické instituce a systémy** – studium ústav, forem vlády, veřejné správy, ek. a sociálních fcí vlády, komparace polit. institucí a systémů
3. **Studium polit. stran, zájmových skupin a veřejného mínění** (označuje se někdy jako polit. sociologie)
4. Dnes již samostatný obor: **Mezinárodní vztahy** – studium mezinárodních organizací, mezinárodní politiky a mezinárodního práva

Hlavní disciplíny politologie II.

Alternativní dělení politologických sub-disciplín (zejména USA):

- **Srovnávací politika** (vč. areálových studií)
- **Mezinárodní vztahy**
- **Politická filosofie**
- **Veřejná správa**
- **Veřejné právo**

Politologie v mezinárodním kontextu

- European Consortium for Political Research (ECPR) - www.ecprnet.eu/
- American Political Science Association (APSA) - www.apsanet.org/
- International Political Science Association (IPSA) - www.ipsa.org/
- Central European Political Science Association (CEPSA) – www.cepsa.cz

Prestižní politologické časopisy (2016)

↓ ile	Type	H index	Total Docs. (2016)	Total Docs. (3years)	Total Refs.	Total Cites (3years)	Citable Docs. (3years)	Cites / Doc. (2years)	Ref. / Doc.
1	Philosophy and Public Affairs	6.378 Q1	50	10	33	488	111	30	2.00
2	International Organization	5.655 Q1	115	19	107	1487	343	105	II.78
3	World Politics	5.035 Q1	87	15	68	1324	248	65	III.51
4	International Security	4.727 Q1	85	33	90	2398	233	57	II.72
5	Quarterly Journal of Political Science	3.794 Q1	24	8	46	402	100	43	I.93
6	Journal of Conflict Resolution	3.464 Q1	84	40	175	2605	385	171	2.XII
7	Journal of Peace Research	3.164 Q1	76	56	166	3500	415	165	II.24
8	International Studies Quarterly	3.043 Q1	76	48	204	3607	427	203	I.83
9	Perspectives on Politics	2.895 Q1	45	39	181	2073	370	165	II.85
10	European Journal of International Relations	2.605 Q1	67	29	136	2505	329	134	I.88
11	Living Reviews in European Governance	2.534 Q1	10	0	3	0	12	3	IV.50
12	Journal of Common Market Studies	2.423 Q1	70	104	289	4797	695	276	II.35
13	Journal of European Integration	2.382 Q1	19	56	146	2384	353	139	II.20
14	European Union Politics	2.319 Q1	42	26	97	1234	195	94	I.88
15	Western European Politics	2.281 Q1	57	64	196	3057	458	187	II.56
16	Conflict Management and Peace Science	2.186 Q1	30	20	86	1282	106	83	I.IX
17	Political Psychology	2.089 Q1	68	83	161	3522	402	156	II.58
18	Security Dialogue	2.039 Q1	49	34	95	2186	244	93	II.74
19	Review of International Political Economy	1.811 Q1	52	40	139	3262	377	130	III.38
20	Security Studies	1.809 Q1	35	27	86	1734	111	82	0.95

SCImago Journal Rank indicator. It is a measure of journal's impact, influence or prestige. It expresses the average number of weighted citations received in the selected year by the documents published in the journal in the three previous years

Česká politologie

- Pracoviště: FF UK, FSV UK, FSS MU, FF UP, FF UHK, ...
- Asociace: Česká společnost pro politické vědy (<http://www.cspv.cz/>)
- Časopisy: Politologická revue, Mezinárodní vztahy, Mezinárodní politika, Politologický časopis, Středoevropské politické studie

Doporučená literatura

- Schmitt, Carl. 2007. *Pojem politična*. Praha: Oikoymenh.
- Berg-Schlosser, Dirk. Stammen, Theo. 2000. *Úvod do politické vědy*. Praha: ISE.
- Heywood, Andrew. 2004. *Politologie*. Praha: Eurolex Bohemia.
- Weber, Max. 1997. *Autorita, etika a společnost*. Praha: Mladá fronta.